

land li comunicaren *marseyble* «*helleborus foetidus* L.» en el canton d'Aime (Savoie).

A propòsit d'un nom lombard *marsel* en el canton Ticino del *Colchicum Autumnale* (planta alpina que no té res a veure amb l'ellèbor ni l'euforbi, de prop 5 ni de lluny) se li acudí a V. Bertoldi (segurament a títol de curiositat) de citar alguna forma d'aquest nom occità dels marxívols, en una noteta del seu llibre *I Nomi romanzi del Colchicum Autumnale* (Bibl. ARom. iv, 1923, 17), tot esmentant-ne unes formes en 10 llatí modern *marsilium*, *marsuillum*, que trobà en el llibre de Rolland. M-Lübke, agafant això servilment de l'obra de Bertoldi en l'última edició del seu REW^s (5376a) institueix un nou article del seu llibre, encapçalant-lo amb un llatí (!) «*MARSILIIUM*, -*ÜLIUM* *Helle-* 15 *borus*»: així, pomposament, sense asterisc, i amb dos magnífics signes de breu!, del qual descendirien alhora el ticinès *marsel* 'Colchicum' («herbstzeitlose») i l'oc. mod. *marsiule* 'ellèbor, euforbi': o sigui que la forma bàrbara *marsuillum*² se li ha tornat tranquilament una 20 alternància *marsülium*/*marsilium* amb aires de llatí vulgar arcaic.

La desil·lusió romanista serà gran en saber que Rolland (d'on Bertoldi i després M-L., de tercera o més ben dit quarta mà) no havia tret les formes *mar-* 25 *suillum*, *marcilium*, *marsilium* més que d'una recopilació feta per JLG Mowat «*A Medico-Botanical glossary from Bodleian manuscripts*» (Oxford 1887...), el qual a la p. 307 cita *marsilium* d'una llista de *Germania* de 1888 i *marcilium* d'un altre alemany Bartholo- 30 *maeus*. És clar que tot això és llatí-fantasma i que per tot es tracta del tipus romànic *marcibilis*, o millor dit d'una creació catalana i occitana moderna, on en part *-ivele* es torna *-iule* i en part *-ivol* com és perfectament normal; *marciule* en part es redueix a *mašiule* d'on 35 *manxiula*, sigui per propagació purament fonètica de la nasal, sigui ajudant-hi el parònim *manrúbio*; mentre que el nom que duu el Colchicum en el Ticino no hi té res a veure.

Hi ha encara un *siure* «*ellèbore fétide, noire*» que 40 es troba en alguns parlars occitans: Arnaud-Morin el registrà a la Vall de Barceloneta (*sioure*, Basses-Alpes), i Rolland *siure* o *sieure* en fonts de Montauban, de Tolosa i de l'Aude per a l'euforbi, mentre que un comunicant del Lauraguès (entre Tolosa i Carcassona) li donà *siure* per a l'ellèbor i *siure* o *marsiure* per a l'euforbi («l'ellèbore et l'euphorbe servant toutes deux à faire des sétons aux bestiaux») i, com a torna, la ingènua explicació «etimològica»: «*marsiure* euphorbe de mars par opposition aux véritables euphorbes qui 50 fleurissent en été»: encara que no sigui més que una etimologia popular, això ens explica per què en diversos llocs li llevaren la síl·laba *mars* quan es tractava de varietats més tardanes.

Marso: «donar *marso*: de la dona que dona xasco al 55 seu pretendent» [Lab. 1840], que deu haver pres un valor translàtic com a expressió dels jugadors de cartes «lo número de tantos que pren cada jugador per saber lo que guanya o perd» (és a dir per quan *fa marso*, quan perd); Givanel ho registrà com a terme 60

barceloní i —exageradament— argòtic (BDC VII, 42).

El que és més conegut, almenys a tot el N. del domini català, és la locució *fer marso* aplicada als caçadors i pescadors que fallen i se'n tornen a casa amb el sarró buit sense un peixet ni un moixonet. L'he sentit dotzenes de vegades als pescadors de Sant Pol (1920-1970). «dues corrués d'homes tiren l'art --- vuit que tiren i un que fa la *mola* amb la corda --- ja treuen la bossa --- *março!* La bossa ha restat damunt del granet de la platja, bocabadada, rodona: un sol peix hi cucteja», Coromines (ms. del Diari del Viatge a Màlaga, 1932, p. 56); «ell ficava perdigonada: / ací, allà, per munt, per baix, / mes, la fumatera passada, / veia tothom més viu que mai! / Cap a casa quan se'n tornava, / pels carrers, tothom a l'encop, / ambe rialles li cridava: / —És *marso*, *marso*, cada cop!», i parlant del joc de cartes: «jo cópi, diu en Met, me veig una quadrilla / de bones cartes i d'atots, / i vos vull fer *marso* a tots», Saisset (*Catal. d. R.*, 104, 110, i en el glossari «*m.*: que no ha pogut haver res»).

Deu ser reducció fon. d'un venerable i arcaic adj. *märkeu resultat normal del ll. *MARCIDUS* «fané, gâté, décrépit» [Ovidi, Plini, Sèneca etc.], d'on l'it. *marcio* 'podrit, corcat' (un *dente marcio*), *màrcido* 'marcit', Tolosa, Tarn *mal're* «fané, flétri, défraîchi, frippé» (Visner, Gary), sinó que en les formes occitanes hi ha l'encreuament amb el celtisme *marf* de què hem parlat més amunt.

¹ Lleg. probt. «gènere de fístules fonts». —² La variant transposada *maruire* s'usa en el Gard segons Rolland; *marsole* agreste cita Reinsch d'un llibre francès en ASNSL 1880, 175.

Marçol, V. *març*

MARCOLFA, despectiu d'una dona: «nom de la muller de Bertoldo en la coneguda novel·la popular» (DAg.) —*Bertoldo, Bertoldino e Cacaseno*—: «dona desgarbada, grossa, terme despectiu; donota, dona mundana» (DAg.); *AlcM* variants *marconfla* i *marcòfia*.

Marcona, V. *marcar* *Marcòlic* o *marcoris* semblen ser variants del nom savi de la mateixa planta MAR- 65 TAGON (DCEC/DECH) *Mardà, mardada*, V. *marrà*

MARDUIX o MORADUIX 'Origanum majorana', de l'àrab hispànic *myrdadúš* (àrab *mardaquš*), l'origen últim del qual sembla ser el gr. *ἀμράχως* id. □ 1.^a doc.: *amoraduix*, c. 1270, Cerventí de Girona; *moraduix* c. 1385, Eiximenis.

Cerventí en el «Vers de les Erbes» va anomenant, combinant-los en subtils jocs de paraules aHusius, una sèrie de noms d'herbes i flors: *menta*, *gáuğ* ('meravelles'), *sàlvia*, *malva*, *rosa*, *lis*, *celiandre*, que apariona amb verbs catalans de sentit moral: *menta*/*mentir*, *gáuğ*/*gaudir*, *sàlvia*/*salvar*, *malva*/*mal va*, *celiandre*/*celar*: va retraient a l'amada que el pom de flors que li ha donat és un ramell de mentides: «*Amoraduix* m'aviatz mès e-l gáuğ, / per què .l. camjars mon fin cor